

Teintures précieuses de la Méditerranée. Pourpre-kermés-pastel. Tintes preciosos del Mediterráneo. Purpura-quermes-pastel, red. Dominique Cardon, Musée des Beaux-Arts de Carcassonne. Centre de Documentació i Museu Tèxtil de Terrassa, Carcassonne–Terrassa 1999–2000, ss. 184, ryc. 100, w tym barwnych 91.

Katalog wystawy zorganizowanej we współpracy francusko-katalońskiej został opracowany i zredagowany przez Dominique Cardon, najwybitniejszą historyczkę tkactwa i farbiarstwa krajów położonych w basenie Morza Śródziemnego. Dzięki szerokiej kwerendzie zaprezentowano na wystawie zabytki farbiarskie od starożytności do czasów najnowszych. Dotyczą one trzech barwników najbardziej znanych w starożytności i średniowieczu: purpury, kermesu i urzetu.

Pierwszą część katalogu stanowi siedem artykułów wprowadzających w jego tematykę; cztery napisała Dominique Cardon. Podkreśla ona m.in. znaczenie wspomnianych trzech barwników w uzyskiwaniu najwyższej cenionych odmian czerwieni, żółci, błękitu i zieleni przed masowym zastąpieniem ich przez marzannę, koszenilę i indygo. Omawia także znacze-

nie przeprowadzonych od niedawna analiz farbiarskich zabytków tekstylnych. Annemarie Stauffer i Andreas Schmidt-Colinet analizują zabytki włókiennicze z Palmiry od końca pierwszej połowy III w. n.e. Zachowało się tam ponad 2 000 fragmentów z przeszło 500 tkanin świadczących o stosunkach handlowych pomiędzy Chinami a Rzymem. Dowodzą też one rozwoju technik farbowania wyrobów droższych. Używano do tego celu zarówno purpury i kermesu, jak indyjskiej laki i marzanny. Joseph E. Doumet omawia możliwości farbowania tkanin purpurą, różne gatunki wykorzystywanych w tym procesie mięczaków oraz podane przez Pliniusza Starszego recepty techniczne. Wreszcie Naceur Ayed pisze o rozwoju produkcji, spilśnianiu i farbowaniu kermesem fezów w Tunezji.

Część katalogowa wydawnictwa zawiera prezentację 69 receptur, podręczników farbiarskich oraz zabytków włókienniczych, w tym próbek barwionych tkanin pochodzących z okresu od około VII w. p.n.e. do czasów najnowszych. Wśród reprodukowanych eksponatów znalazła się m.in. tabliczka, na której pismem klinowym z epoki nowobabilońskiej podano przepisy barwienia na niebiesko i czerwono różnymi roślinami na zaprawie alunowej. W katalogu są też prezentowane: „Historia naturalna” Pliniusza Starszego z I w. n.e. w części poświęconej farbiarstwu i papirus z Teb z przełomu III/IV w. n.e. zawierający podobne przepisy, wreszcie trzy traktaty z XIV–XV i XVIII w. Barwienia purpurą dotyczą najliczniejszych na wystawie zabytków z Palmiry, Tunezji i różnych europejskich muzeów od III w. p.n.e. do okresu późnego średniowiecza. W katalogu znalazły się też przepisy farbowania purpurą z różnych okresów oraz sposoby otrzymywania fałszyfikatów i imitacji uzyskiwanych z jej użyciem barw. Farbiarstwo kermesem ilustrują zabytki koptyjskie, sasanidzkie i najliczniejsze hiszpańsko-mauretańskie oraz najnowsze wyroby z krajów północnej Afryki. Ostatnia część katalogu poświęcona jest farbiarstwu urzetem, wypieranym stopniowo przez indygo. Tę problematykę ilustrują głównie zabytki z Langwedocji, traktaty, próbki z archiwów, wreszcie pomysły modniarskie z Francji i Hiszpanii z ostatnich lat. Dla badaczy dziejów farbiarstwa omawiany katalog jest podstawowym wydawnictwem źródłowym. Poszerzeniu kręgu korzystających zeń sprzyja opublikowanie tekstu w dwóch językach: francuskim i hiszpańskim.

I. Turnau